

Міронова І.С.

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

ГУМАНІТАРНІ ПРАКТИКИ МІЖНАРОДНИХ ІНСТИТУЦІЙ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ: ПРОГРАМИ, МІСІЇ ТА ТРАНСКОРДОННІ ПРОЄКТИ (1991–2014 РР.)

Стаття присвячена комплексному аналізу діяльності міжнародних гуманітарних організацій на Півдні України у 1991–2014 роках, охоплюючи специфіку соціально-економічних умов регіону, структурні трансформації й потреби населення. Після здобуття незалежності південні області опинилися в умовах економічної кризи, міграційної нестабільності та нерівного доступу до соціальних послуг, що зумовило активне залучення міжнародних інституцій. Авторка простежує еволюцію присутності та впливу Програми розвитку ООН, Міжнародного комітету Червоного Хреста, Міжнародної організації з міграції, ЮНІСЕФ, Європейського Союзу та програм транскордонного співробітництва «Україна–Молдова–Румунія».

У дослідженні показано, що зазначені інституції відіграли системоутворювальну роль у модернізації місцевої інфраструктури, розвитку громад, реалізації програм охорони здоров'я, захисту прав людини, підтримки дітей, внутрішньо переміщених осіб та мігрантів. Значну увагу приділено механізмам фінансування, партнерству з органами влади, громадськими ініціативами й локальними інституціями. Виокремлено головні виклики діяльності міжнародних організацій – недостатня спроможність державних структур, нерівномірність регіонального розвитку, бюрократичні бар'єри, низька поінформованість населення, обмеженість ресурсів та нормативні прогалини.

Стаття обґрунтовує, що гуманітарна присутність міжнародних інституцій на Півдні України формувала нові підходи до соціальної політики, сприяла демократизації управління, активізації місцевих громад та інтеграції українського простору в європейські й глобальні гуманітарні практики. Доведено, що їхній внесок виходив за рамки короткострокової допомоги, набував стратегічного характеру та впливав на регіональну стабільність і стійкість до майбутніх криз.

Ключові слова: Південь України, Організація Об'єднаних Націй, Міжнародний комітет Червоного Хреста, Міжнародна організація з міграції, ЮНІСЕФ, Європейський Союз, гуманітарне співробітництво, транскордонна співпраця.

Постановка проблеми. Після проголошення незалежності України у 1991 році південний регіон держави опинився у складному соціально-економічному становищі, що було зумовлено трансформаційними процесами в економіці, зниженням рівня життя населення, демографічними та міграційними змінами. Особливості розвитку Одеської, Миколаївської, Херсонської областей і Автономної Республіки Крим, які поєднували стратегічне геополітичне розташування, багатонаціональний склад населення та значний промислово-аграрний потенціал, зумовили потребу активного залучення міжнародних гуманітарних організацій. Саме ці структури стали важливими суб'єктами підтримки регіону у сферах охорони здоров'я, соціального захисту, міграційної

політики, розвитку громад і реагування на надзвичайні ситуації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковий інтерес до діяльності міжнародних гуманітарних організацій в Україні помітно посилювався після 2014 року, однак комплексні дослідження їхнього впливу на розвиток регіонів у 1991–2014 роках все ще залишаються фрагментарними. Окремі аспекти – робота ООН, МОМ, МКЧХ, впровадження проєктів USAID та ЄС, функціонування програм захисту дітей і підтримки вразливих груп – висвітлювалися нерівномірно. У більшості сучасних праць бракує регіональної деталізації, системного аналізу трансформацій гуманітарної діяльності в умовах соціально-економічних криз 1990-х років, зростання міграційних

потоків, а також впливу російської агресії після 2014 року на активізацію міжнародних структур на Півдні України. Це дозволяє говорити про наявність дослідницької лакуни, що й зумовлює актуальність запропонованої теми.

У сучасній українській науковій літературі передусім сформовано теоретико-понятійний та правовий контекст проблеми гуманітарної допомоги. Окрема група робіт зосереджується на дефініціях «гуманітарна діяльність», «гуманітарна допомога», «міжнародні гуманітарні організації», а також на їх співвідношенні з благодійністю, розвитковим співробітництвом і зовнішньою політикою. У статті О. Старєва «Поняття та зміст гуманітарної допомоги в Україні» проаналізовано еволюцію правового регулювання, зміст закону «Про гуманітарну допомогу» та колізії між національним і міжнародним підходами до розуміння бенефіціарів і отримувачів допомоги [17]. На основі узагальнення міжнародних документів та українського законодавства дослідник підкреслює, що гуманітарна допомога в Україні юридично закріплена як різновид благодійності, тоді як міжнародні організації щораз більше пов'язують її з правами людини та обов'язком держави захищати вразливі групи населення [17, с. 131].

Важливий внесок у розробку загальної теорії міжнародної гуманітарної діяльності зроблено у працях, де гуманітарні інтервенції розглядаються як специфічна форма реагування на гуманітарні кризи. Так, О. Хмелевська аналізує поняття «гуманітарна діяльність» у контексті війни в Україні, спираючись на глосарій ОСНА, класифікацію традиційної допомоги та програм грошових трансферів, і порівнює міжнародні та вітчизняні підходи до визначення гуманітарної допомоги [20]. О. Вишняков розглядає гуманітарні кризи як складову глобальної економічної динаміки та акцентує на ролі міжнародних гуманітарних організацій у забезпеченні життєстійкості постраждалих суспільств, пропонуючи узагальнену модель гуманітарної діяльності [10]. У праці І. Бесєдіна гуманітарна діяльність ООН розглядається як інструмент перерозподілу ресурсів та реалізації глобальної відповідальності за захист цивільного населення, зокрема з акцентом на Україні [7].

Окремий сегмент становлять дослідження, зорієнтовані на аналіз діяльності міжнародних неурядових організацій (МНО/МНУО). У статті Т. Грачевської розглядається роль міжнародних неурядових організацій у подоланні бідності та формуванні «глобального громадянського суспільства», де підкреслюється, що МНУО,

доповнюючи класичні міждержавні механізми, стають ключовими акторами у гуманітарній та соціальній політиці [12]. Л. Кривачук аналізує діяльність міжнародних неурядових організацій в інтересах дітей, систематизує типи структур, які працюють у сфері захисту прав дитини, освіти й охорони здоров'я, та показує, як гуманітарні програми для дітей інтегруються в ширші соціально-політичні стратегії [15].

Окрему групу становлять праці, присвячені гуманітарній діяльності міжнародних організацій у зоні конфлікту на Сході України. І. Грідіна та В. Макаренко, аналізуючи гуманітарну діяльність міжнародних неурядових організацій у Донецькій і Луганській областях під час АТО та ООС, докладно описують кластерний підхід, роль Координатора з гуманітарних питань ООН, механізми міжвідомчої координації та формати взаємодії між ООН, МНУО та місцевими партнерами [13]. У міжнародних оглядових дослідженнях, зокрема в аналітичному звіті А. Страчан «Lessons learned from humanitarian interventions in Ukraine», узагальнено досвід гуманітарної відповіді в Україні у 2014–2021 рр., у тому числі з погляду ефективності окремих програм ООН та міжнародних НУО [2].

Певні аспекти гуманітарної діяльності розкриваються також у міждисциплінарних дослідженнях, пов'язаних із правовим регулюванням, запобіганням зловживанням та корупції у сфері гуманітарної та благодійної допомоги. Так, О. Бондаренко аналізує корупційні зловживання з гуманітарною й благодійною допомогою у воєнний час, наголошуючи на важливості прозорості механізмів розподілу допомоги та підзвітності органів влади й гуманітарних організацій [8]. У роботі М. Тараненка, А. Правосуд та В. Устименка, присвяченій міжнародно-правовим аспектам гуманітарної допомоги, розглядається співвідношення міжнародного гуманітарного права, національного законодавства та практики застосування гуманітарних програм в Україні [18].

Разом із тим, навіть за наявності розвиненої теоретичної бази та значного масиву досліджень, присвячених Сходу України, історія й сучасність діяльності міжнародних гуманітарних організацій на Півдні України у 1991–2014 рр. залишаються малодослідженими. У працях здебільшого відсутня регіональна деталізація щодо Одеської, Миколаївської, Херсонської областей та Автономної Республіки Крим; майже не простежується еволюція присутності ООН, ЮНІСЕФ, УВКБ ООН, МОМ, ПРООН та провідних неурядових

організацій у контексті пострадянських трансформацій, економічних криз 1990-х рр., посилення міграційних процесів і російсько-українського конфлікту після 2014 року. Запропонована стаття покликана частково заповнити цю прогалину, перенісши фокус з загальнонаціонального рівня на специфіку південного регіону.

Постановка завдання. Мета статті полягає у всебічному аналізі діяльності міжнародних гуманітарних організацій на Півдні України у 1991–2014 роках, визначенні їхнього впливу на соціально-економічний розвиток регіону, специфіки реалізації проєктів, а також у виявленні ключових тенденцій та викликів, з якими вони стикалися упродовж зазначеного періоду.

Виклад основного матеріалу. Після проголошення незалежності Україна стала одним з пріоритетних партнерів Програми розвитку ООН, яка від початку 1990-х років зосередила свою діяльність на підтримці демократичних перетворень, розвитку місцевого самоврядування та зменшенні соціально-економічної вразливості регіонів. У дослідженнях, присвячених вимірюванню досягнення цілей сталого розвитку регіонами України, Південь виокремлюється як окремий кластер з високим потенціалом, але й значними структурними проблемами – нерівністю доступу до послуг, екологічними ризиками, депресивністю окремих промислових та припортових територій [9].

Аналітичні звіти ПРООН у сфері прав людини фіксують системну присутність організації в південних областях: вони входять до «південного» або «південно-східного» макрорегіону, де проєкти спрямовано на посилення доступу до правосуддя, розвиток інституцій місцевої демократії та підтримку вразливих груп, зокрема внутрішньо переміщених осіб і національних меншин [3]. Поряд із програмами національного рівня, ПРООН реалізовувала низку проєктів громадо-орієнтованого розвитку (community based approach), що поєднували кошти ЄС, уряду України та місцевих бюджетів для модернізації соцінфраструктури, енергоефективності та підвищення спроможності громад, у тому числі в сільських районах Одеської й Миколаївської областей [4].

У новітніх українських дослідженнях гуманітарної та благодійної діяльності наголошується, що саме ПРООН, ЮНІСЕФ, МОМ та низка донорських урядових програм (Японії, країн ЄС, США) системно підтримували інтеграцію внутрішньо переміщених осіб, розвиток громад і підсилення інституційної спроможності органів влади у прифронтових і припортових регіонах, зокрема на

Півдні. Це дозволяє розглядати діяльність ПРООН на південному напрямі не лише як набір окремих проєктів, а як довгострокову стратегію регіонального розвитку, зосереджену на поєднанні соціальної підтримки, інфраструктурної модернізації та впровадження підходу, заснованого на правах людини.

На окрему увагу заслуговує діяльність Міжнародного комітету Червоного Хреста. Як незалежна нейтральна гуманітарна організація вона є історично присутньою на українських землях ще з другої половини XIX ст., коли перші осередки Червоного Хреста було створено в Криму, а згодом – в інших містах Півдня України, що зумовлювалося їхнім прикордонним і прифронтовим статусом. У сучасних українських роботах, присвячених діяльності МКЧХ, акцент робиться на правових засадах його функціонування, взаємодії з міжнародним гуманітарним правом і специфіці роботи в умовах збройних конфліктів та надзвичайних ситуацій [19, с. 402–403].

Дослідники відзначають, що після 1991 р. роль МКЧХ в Україні поступово зростала у зв'язку з участю українського контингенту в миротворчих операціях та необхідністю адаптації національного законодавства до стандартів Женевських конвенцій. Водночас саме Південь України – Чорноморське узбережжя, Кримський півострів, порти Одещини й Миколаївщини – розглядався як зона підвищених ризиків щодо можливих гуманітарних викликів, що обумовлювало увагу МКЧХ до підготовки місцевих структур Червоного Хреста, навчання персоналу, розвитку потенціалу з реагування на надзвичайні ситуації та масові переміщення населення.

У працях, присвячених історії та сучасним трансформаціям Червоного Хреста в Україні, підкреслюється, що упродовж 1991–2014 рр. МКЧХ зосереджувався на кількох ключових напрямках: популяризація міжнародного гуманітарного права серед військових та студентської молоді; підтримка системи екстреної допомоги й медичних закладів; розбудова співпраці з національним Товариством Червоного Хреста України. Для південних областей це означало проведення тренінгів для медиків і рятувальників, підтримку складів гуманітарних резервів у припортових містах, а також участь у програмах профілактики надзвичайних ситуацій на транспорті та об'єктах критичної інфраструктури.

Наступна важлива для Півдня України Міжнародна організація з міграції почала активно працювати у державі наприкінці 1990-х – на початку

2000-х рр., коли країна перетворилася одночасно на державу походження, транзиту й частково призначення для різних груп мігрантів. У низці українських праць 2010-х років діяльність МОМ в Україні аналізується як важливий елемент формування сучасної міграційної політики, зокрема у сферах протидії торгівлі людьми, підтримки трудових мігрантів і розвитку механізмів реєміграції [11].

Аналітичні матеріали та наукові статті підкреслюють, що МОМ системно використовувала інструмент комплексних звітів щодо внутрішнього переміщення та зовнішньої міграції, які стали базою для прийняття управлінських рішень українськими органами влади й міжнародними донорами [14]. У цих дослідженнях звертається увага на особливу роль південних припортових регіонів – передусім Одеської області – як ключових транзитних вузлів для легальної й нелегальної міграції, а також як територій, де поєднувалися проблеми трудової еміграції місцевого населення, транзитних потоків та повернення мігрантів.

На Півдні України МОМ реалізовувала проекти з реінтеграції повернених мігрантів, підтримки малих бізнес-ініціатив, спрямованих на зменшення міграційного тиску, а також програми допомоги внутрішньо переміщеним особам після 2014 р., коли в Одеській і Миколаївській областях сформувалися значні громади ВПО. У моніторингових звітах організації відзначається, що саме ці області стали одними з ключових напрямів розміщення ВПО поза безпосередньою зоною бойових дій, що зумовило концентрацію тут програм тимчасового житла, грошової допомоги, консультацій з працевлаштування та правового захисту [14].

Окрему складову діяльності міжнародних гуманітарних організацій становлять соціальні програми для дітей. Зокрема, Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) з початку 1990-х років поступово розгорнув в Україні широку програму підтримки прав дитини, модернізації систем охорони здоров'я та освіти, а також захисту вразливих категорій дітей. Офіційні звіти ЮНІСЕФ, у тому числі регулярні «огляди гуманітарної ситуації в Україні», відображають еволюцію його мандату від переважно проєктів у сфері вакцинації та материнського здоров'я в 1990-х – початку 2000-х років до комплексних програм захисту дітей, постраждалих від конфлікту та бідності, у 2010-х [6].

У гуманітарних ситуаційних звітах середини 2010-х рр. ЮНІСЕФ фіксує пріоритетні напрями реагування: забезпечення доступу до безпечної води (WASH), підтримка освіти в надзвичайних умовах, психосоціальна допомога дітям та їхнім

опікунам, кампанії з мінної безпеки й протидії насильству [1]. Хоча основний фокус цих документів пов'язаний зі східними областями, частина програм – насамперед у сфері інклюзивної освіти, підтримки соціально вразливих сімей і реформування системи соціального захисту – реалізовувалася на національному рівні та охоплювала південні регіони, де існували значні осередки бідності, ромські громади, сім'ї внутрішніх мігрантів та інші групи ризику [5].

Українські дослідження соціальної політики та захисту дітей використовують звіти ЮНІСЕФ як базове джерело статистики щодо доступу до послуг, рівня бідності серед сімей з дітьми, стану здоров'я та освітніх результатів. Зокрема, аналітичні звіти фонду про соціальну підтримку мало-забезпечених сімей і сімей з дітьми демонструють регіональні відмінності й наголошують на необхідності посилення адресності допомоги у промислових і припортових регіонах Півдня [5]. Це заклало підґрунтя для розгортання у 2010-х роках на Півдні України спільних з органами влади програм з розвитку послуг для дітей раннього віку, інклюзивної освіти, а також просвітницьких кампаній з протидії насильству щодо дітей і підлітків.

У питанні діяльності міжнародних гуманітарних організацій на Півдні України варто згадати роботу Європейського Союзу та проекти транскордонної співпраці «Україна–Молдова–Румунія». Європейський Союз став одним із ключових донорів для Півдня України через інструменти транскордонного співробітництва, зокрема Спільну операційну програму «Румунія–Україна–Республіка Молдова» 2007–2013 рр. та наступні програми Європейського інструменту сусідства. У працях українських науковців підкреслюється, що саме ці програми забезпечили фінансування десятків проєктів у прикордонних районах Одеської області, які входять до українсько-румунського транскордонного регіону та євро регіону «Нижній Дунай» [21].

Дослідження сучасних тенденцій розвитку українсько-румунського транскордонного регіону показують, що Одеська область разом із прикордонними повітами Румунії та окремими районами Молдови стала простором реалізації спільних проєктів у сферах екологічної безпеки, розвитку транспортної й портової інфраструктури, охорони здоров'я, освіти та культурної спадщини. Зокрема, аналіз реалізації Спільної операційної програми свідчить, що частина проєктів була спрямована на покращення доступу до медичних та соціальних послуг у прикордонних громадах, модернізацію

систем водопостачання та очищення стічних вод, розвиток служб порятунку й кризового реагування у басейні Нижнього Дунаю, що безпосередньо стосується південної частини Одеської області [21, с. 55–57].

Узагальнюючи, українські автори трактують транскордонне співробітництво в трикутнику «Україна–Молдова–Румунія» як важливий канал «європеїзації» південних регіонів України, де гуманітарний вимір – доступ до соціальних послуг, підтримка вразливих груп, розвиток системи цивільного захисту – органічно поєднується з економічними та інфраструктурними ініціативами [16, с. 176–177]. Це дозволяє розглядати проекти ЄС як складову ширшого поля гуманітарної діяльності на Півдні України, що доповнює зусилля ПРООН, МКЧХ, МОМ та ЮНІСЕФ упродовж 1991–2014 рр.

Висновки. Узагальнюючи, доцільно зробити висновок, що діяльність міжнародних гуманітарних організацій на Півдні України у 1991–2014 рр. не була поодиноким чи ситуативним, а набувала системного, тривалого та багатоаспектного характеру. Вони заповнювали інституційну та ресурсну прогалину, зумовлену пострадянською трансформаційною кризою, і сприяли формуванню нової культури публічного управління, соціальної політики та регіональної взаємодії. Їхня присутність на Півдні України позитивно вплинула на модернізацію місцевої інфраструктури, доступ до соціальних послуг, розвиток громадянського суспільства, підвищення рівня безпеки та захисту вразливих груп населення.

ПРООН у цей період виконувала роль стратегічного партнера регіону – від підтримки місцевого самоврядування до проектів соціально-економічного розвитку та енергоефективності. Її довготривалі ініціативи сприяли зміцненню інституційної спроможності громад, формуванню практик партисипативного управління, розширенню можливостей доступу населення до адміністративних і соціальних послуг. Водночас організація стикалася з низьким рівнем фінансової самостійності місцевих органів влади, нестачею управлінських кадрів, нерівномірним розвитком сільських та припортових територій, а також із затяжними бюрократичними процедурами, що ускладнювали впровадження проектів.

Міжнародний комітет Червоного Хреста, будучи ключовим гуманітарним актором у сфері медичної допомоги та захисту цивільного населення, відігравав важливу превентивну й освітню роль – проводив тренінги з міжнародного

гуманітарного права, підтримував медичні установи, допомагав у реагуванні на надзвичайні ситуації. Проте його діяльність обмежувалася недостатньою готовністю державних служб до криз, нестачею медичного обладнання, недосконалістю правового регулювання у сфері гуманітарного реагування та слабкою координацією між центральними й місцевими структурами. На півдні ці виклики загострювалися портовою специфікою, екологічними ризиками та сезонними міграційними коливаннями.

МОМ стала одним із найважливіших інституційних партнерів регіону у сфері регулювання міграційних процесів – боротьби з торгівлею людьми, підтримки трудових мігрантів, реінтеграції повернених громадян, допомоги внутрішньо переміщеним особам. Проте організація діяла в умовах хронічного браку достовірної статистики, масштабності тіньових міграційних потоків, повільної адаптації українського законодавства до міжнародних стандартів, а також суспільних упреждень щодо мігрантів і біженців. Значну складність становили й логістичні проблеми, притаманні припортовим територіям, зокрема Одещині та Миколаївщині.

ЮНІСЕФ упродовж 1991–2014 рр. здійснив суттєвий вплив на покращення становища дітей та сімей у південних областях – розширив доступ до медичних, освітніх і соціальних послуг, підтримував програми вакцинації, захисту дитячих прав, формування безпечного середовища, психосоціальної допомоги. Водночас його діяльність наштовхувалася на проблему структурної бідності населення, низьку спроможність системи соціального захисту, нерівність доступу до якісної освіти, особливо у сільських громадах та серед національних меншин. Недофінансування соціальної сфери державою залишалося одним із ключових бар'єрів для сталості ініціатив.

Європейський Союз через програми транскордонної співпраці «Україна–Молдова–Румунія» сприяв європейській інтеграції Півдня України, модернізації транспортної та соціальної інфраструктури, розвитку екологічних, культурних, соціальних і безпекових проектів. Проте складність процедур доступу до грантів, низька проектна компетентність окремих громад, повільна гармонізація законодавства і брак довгострокових стратегій розвитку інколи знижували ефективність співпраці. Водночас саме ця діяльність стала важливим інструментом «європеїзації» регіону, розширення міжрегіональної взаємодії та залучення інвестицій.

Загалом дослідження дає підстави стверджувати, що міжнародні гуманітарні організації виступили каталізаторами реформ, соціальної підтримки та інституційної модернізації Півдня України. Вони не лише пом'якшували наслідки соціально-економічних криз, а й формували нові управлінські практики, сприяли підвищенню стандартів публічної політики, стимулювали розвиток громадянської активності та партнерства між владою, бізнесом і громадою. Однак для забезпечення

сталого та довготривалого ефекту необхідними залишаються посилення державної інституційної спроможності, удосконалення законодавчої бази, зменшення регіональних диспропорцій, підвищення прозорості й підзвітності, а також формування ефективної системи міжвідомчої координації. Саме поєднання міжнародної підтримки та внутрішньої політичної волі визначатиме потенціал подальшого розвитку південного регіону України та його стійкість у майбутніх викликах.

Список літератури:

1. ReliefWeb. Ukraine humanitarian situation report #48 (July 2016) / ReliefWeb. URL: <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-humanitarian-situation-report-48-july-2016>
2. Strachan A. L. Lessons learned from humanitarian interventions in Ukraine (2014–2021) : K4D Helpdesk Report. Brighton : Institute of Development Studies, 2021. 46 p. URL: <https://doi.org/10.19088/K4D.2022.046>
3. UN Development Programme. What Ukrainians know and think about human rights: Third wave (2016–2018–2020). Київ, 2020. URL: https://files.acquia.undp.org/public/migration/ua/HumanRights_Third-wave_UKR.pdf
4. UNDP. CBA-II Project: Final Narrative Report. URL: <https://info.undp.org/docs/pdc/Documents/UKR/CBA-II%20Final%20Narrative%20Report.pdf>
5. UNICEF. Reports / UNICEF. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/reports>
6. UNICEF. Ukraine situation reports / UNICEF. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/ukraine-situation-reports>
7. Бесєдін І. О. Гуманітарна допомога United Nations та гуманітарні фонди у світі. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2025. № 1. С. 825–831. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.01.137>.
8. Бондаренко О. С. Корупційні зловживання щодо гуманітарної та безоплатної допомоги в умовах збройних конфліктів: порівняльно-правове дослідження. *Право і безпека*. 2022. № 4 (87). С. 125–134. <https://doi.org/10.32631/pb.2022.4.10>
9. Вимірювання досягнення цілей сталого розвитку регіонами України: вибір індикаторів та визначення базових рівнів: аналітичне дослідження. Київ, 2019. 276 с. URL: <https://ekonomika.kr-admin.gov.ua/files/nin050619.pdf>
10. Вишняков О. В. Гуманітарні кризи та міжнародна гуманітарна діяльність. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*. 2024. № 27. С. 77–84. <https://doi.org/10.34079/2226-2822-2024-14-27-77-84>.
11. Горбачова І. В. Міжнародна організація з міграції в Україні: аналітичний аспект. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 9. С. 55–61. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/9_ukr/8.pdf
12. Грачевська Т. О. Міжнародні неурядові організації та їх внесок у проблему подолання бідності. *Грані*. 2014. № 5 (109). С. 162–166. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2014_5_31
13. Грідіна І. М., Макаренко В. А. Гуманітарна діяльність міжнародних неурядових організацій в Донецькій та Луганській областях під час проведення антитерористичної операції та операції об'єднаних сил. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Hridina_Iryna/Humanitarna_diialnist_mizhnarodnykh_neuriadovykh_orhanizatsii_v_Donetskii_ta_Luhanskii_oblastiakh.pdf
14. Закірова С. Г. Звіти Міжнародної організації з міграції: аналіз проблем українських біженців і внутрішньо переміщених осіб в умовах широкомасштабного російського вторгнення в Україну. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2024. Вип. 70. С. 119–143. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004944>
15. Кривачук Л. Міжнародні неурядові організації в інтересах дітей: аналіз діяльності та систематизація організацій. *Науковий вісник*. 2010. Вип. 6. URL: <https://sciencetst.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jan/26642/kryvachuk.pdf>
16. Куцалаба Н., Федішин С. Економіко-правові фактори розвитку транскордонних територій в Україні. *Вісник Львів. ун-ту. Серія «Економіка»*. 2011. Вип. 45. С. 172–178. URL: <https://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/economics/article/viewFile/6901/6907>
17. Старєв О. В. Поняття та зміст гуманітарної допомоги в Україні. *Modern scientific journal (Сучасний науковий журнал)*. 2023. № 2(2). С. 131–138. <https://doi.org/10.36994/2786-9008-2023-2-18>.

18. Тараненко М. М., Правосуд А. О., Устименко В. Д. Міжнародно-правові аспекти надання гуманітарної допомоги в зонах збройних конфліктів. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2025. Т. 36 (75), № 3. С. 166–172. <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2025.3/26>.

19. Татарінова К. В., Денисенко С. І. Міжнародний комітет Червоного Хреста в Україні: правові засади та практика захисту цивільного населення. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. 03, ч. 3. С. 400–404. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.03.3.62

20. Хмелевська О. В. Гуманітарна діяльність в умовах війни в Україні. *Демографія та соціальна економіка*. 2023. № 1(51). С. 96–117. <https://doi.org/10.15407/dse2023.01.096>.

21. Черторижський В. М. Сучасні тенденції розвитку українсько-румунського транскордонного регіону. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2012. Вип. 6 (116). С. 55–59. URL: https://ird.gov.ua/sep/sep20156%28116%29/sep20156%28116%29_055_ChertoryzhskyyVM.pdf

Mironova I.S. HUMANITARIAN PRACTICES OF INTERNATIONAL INSTITUTIONS IN SOUTHERN UKRAINE: PROGRAMS, MISSIONS, AND CROSS-BORDER PROJECTS (1991–2014)

The article offers a comprehensive analysis of the activities of international humanitarian organizations in Southern Ukraine during 1991–2014, examining the historical context, socio-economic challenges, and regional development dynamics. Following Ukraine's independence, the southern oblasts experienced economic decline, demographic shifts, increased migration flows, and unequal access to basic services, which created demand for international humanitarian involvement. The study traces the evolution, goals, and practical outcomes of initiatives implemented by UNDP, the International Committee of the Red Cross, the International Organization for Migration, UNICEF, the European Union, and cross-border cooperation programmes within the "Ukraine–Moldova–Romania" framework.

The research demonstrates that these actors significantly contributed to strengthening social protection, improving healthcare and education systems, supporting vulnerable groups, developing local governance, modernizing infrastructure, and promoting community resilience. Particular attention is given to institutional partnerships, funding mechanisms, regional cooperation models, and the inclusion of human rights-based approaches in public policy. The article identifies key challenges influencing humanitarian implementation – administrative limitations, insufficient institutional capacity, regional disparities, legislative inconsistencies, logistical constraints, and limited civic awareness.

The author concludes that international humanitarian involvement shaped long-term regional transformation, encouraged civic participation, supported decentralization processes, and fostered the integration of Southern Ukraine into broader European and global humanitarian networks. Their activities functioned not merely as emergency relief but as strategic instruments for sustainable development, social cohesion, and security in a historically sensitive border region.

Key words: Southern Ukraine, United Nations, International Committee of the Red Cross, International Organization for Migration, UNICEF, European Union, humanitarian cooperation, cross-border cooperation.

Дата надходження статті: 25.11.2025

Дата прийняття статті: 12.12.2025

Опубліковано: 30.12.2025